

Tenir les mans *balbes*

(ALDC, III, 690. *Tenir les mans balbes*)

Les respostes a l'enunciat a voltes designen també la 'persona que té les mans balbes'. La motivació més productiva és la relacionada amb la idea de 'mancat del sentit del tacte' representada sobretot per *balb*, *balbes*, del llat. BALBUS 'quec', d'origen onomatopeic, passat a 'enfredorit', i que coneix les var. *baub*, *baubes*, *bau* 52, 69, 111, 117, 120, *bauba* 112, *baubo* 119, 133, 136, 140, 141, 143, 145, amb vocalització de la *l* velar; *balbo* 130-132, 134, 137, masculinització de *balba*; *bambes* 83, 84, per atracció de *bambo* 'babau'; *baupes* 42, a partir de la sorda final [bawp], *palpes* 182, per assimilació a la -p- i la pronúncia oclusiva de b-, i l'atracció de *palpar*; i els der. *balbuc* 142 (femení de *balbuç*) i *embalbides* 54, 99, 101; *piulots*, der. de *piular*, "com una metàfora acústica-tàctil sigui per l'agudesa lancinant dels piulots, sigui perquè fan piular de dolor" (DECat); *pigots* 54, 55 podria ser-ne una modificació; *adormides* (també *dormir-se les mans* 186); *tontes* 70, del cast., *botxes* 72, 185 'boges', bèsties 70, *sompes*, de *sompo* 'mancat de vivor'; *grec* 38, del seu sentit pejoratiu. Altres motivacions es basen en: 1) el 'fet de gelar-se les mans': *gelades*, der. de *gelar* (< llat. GELARE), *geloses* 9 (var. *uluges* 6, *alutges* 4, per un fals tall en fonosintaxi; *congelades* 154), *glaçades*, der. de *glaçar* (< llat. GLACIARE)

o de *glaç* (< llat. GLACIES), *gebrades* 36, der. de *gebrar*, format sobre *gebre*, *engelebrit* 93, 94, 100, 102, de *gebre* encreuat amb *gelar*; 2) la 'rigidesa, enravenament, immobilitat': *fites*, del part. llat. FICTUS (en comptes de FIXUS), part. de FIGERE 'clavar', abreviació de *mans fites*; *ertes*, de ERCTU, var. de ERECTU; *test* 110, *testes* 88, del llat. TENSU, *tiesses* 158, 162, pres del cast.; *enterques* 41, der. de *entercar* 'quedar rígid', format sobre *terc* 'dur, rígid'; *enrampades* 33, 48, 59, der. de *rampa*; *agarrotades* 158, 187, 188 (var. *engarrotades* 169, 184), der. de *garrot*; *enganxades* (var. *ganxades* 106, 108, 125, 139, *aganxades* 123, 150, 151, 160), der. de *ganxo*; *enguexides* 180 (var. *enguersides* 179), der. de *guerxo* 'desviat de la línia recta', com *enguexades* 174, (*dits*) *arranxats* 'ajuntats' 86; 3) perífrasis: *no tenir tacte* 95; *no poder fer la pinya* 39, ~ *ni punyet* 118, 122, 147, 148, ~ *culet d'ou* 151, ~ *culet (de) gallina* 165, ~ *el coco* 161, ~ *el pomellet* 173, ~ *capó* 146, 149.

Són manlleus al sard *cancarades* 85 (← sard *sas manos cancaradas* 'mans balbes') i *entitirigades* 85 (← logudorès *intetterigare*).

Notem la gran extensió de *balb*, (*mans*) *balbes* (Mallorca, Menorca, Principat, val. sept., i a la resta, només Tàrbena [loc. 182], per la colonització mallorquina del s. XVII).

Són mots normatius *balb*, (*mans*) *balbes*, des del DG_I, 1932.

